

До: Г-жа Десислава Ахладова, Министър на правосъдието

Относно: Становище на ЛевФем по Проект на Закон за изменение и допълнение на Закона за защита от домашното насилие

Уважаема г-жо Ахладова,

[ЛевФем](#) е лява куиър феминистка организация, която се бори срещу насилието над жени, транс и куиър хора в неговите политически, социални, икономически и физически аспекти. На Вашето внимание представяме становището по Проект на Закон за изменение и допълнение на Закона за защита от домашното насилие (по-надолу рефериран като „Проекта“). Становището ни включва обща оценка и за улеснение следва текста на Проекта по параграфи.

Обща оценка

ЛевФем приветства усилията на държавата да измени и допълни Закона за защита от домашното насилие. В годините на действието на Закона без съмнение беше доказана нуждата от него. Междувременно, увеличаващите се случаи на домашно насилие през последните години сочат, че правната уредба, действаща към момента, не обхваща достатъчно добре обществените отношения и не предоставя превенция и защита в достатъчно голяма степен. В този смисъл обновление и допълнение на закона е навременна и необходима стъпка.

ЛевФем приветства цялостния дух на закона и го приема за крачка в правилната посока в борбата с домашното насилие. Предложените промени в голяма степен обхващат много от предложенията, които неведнъж са предлагани от редица организации и колективи в сферата, включително ежегодно издигани искания на протестите срещу насилието над жени (например различни манифести и искания по повод 25 ноември от [2018](#), [2019](#) и [2020](#)). От изключително значение за превенцията и защитата на преживелите домашно насилие се открояват следните предложения: създаване на Национална комисия за превенция и защита от домашното насилие, което считаме за сериозно институционално признание за съществуващия проблем; разширяването на обхвата на закона и към фактически съжителства на “съпружески начала”; гарантирането на денонощна телефонна линия; въвеждането на задължителни програми за корекция на насилници и за лечение на зависимости; криминализирането на съпружеското изнасилване; забраната за издаване на разрешение за оръжия на насилници; премахването на изискването за системност на домашното насилие; въвеждането на база данни за случаите на насилие; предвиждането на информационни кампании и учебни програми срещу насилието; забраната на извършителя да осъществява контакт с пострадалия под каквато и да е форма и др. Предложените промени осигуряват една подобрена и прецизирана уредба на защитата на домашното насилие.

ЛевФем е на мнение, че въпреки цялостната положителна посока на предложенията, новият Проект продължава да не приоритизира достатъчно адресирането на произхода на домашното насилие, което би позволило по-всеобхватна и качествена превенция. Домашното насилие, което засяга в огромна степен жените и децата, е структурен проблем. То е следствие на и бива възпроизвеждано от социално

конструирани патриархални полови роли и социално-икономически неравенства и изключвания. В тази връзка Проектът следва да отразява и взема предвид структурните причини за насилието в дома и да включва мерки за изкореняване на половите стереотипи и роли и мерки за елиминирането на социалното изключване, което води до изолацията на преживяващите домашно насилие и до ескалация на насилието в обществото като цяло.

Предложения за промяна на Проекта на Закон за изменение и допълнение на Закона за защита от домашното насилие

По § 1: Предлагаме добавяне на допълнителна точка към чл. 1 (1), ЗИД на ЗЗДН, която да гласи: „програмите за рехабилитация и работа с насилници“.

Много преживяващи домашно насилие хора са емоционално обвързани с насилниците и това е основна пречка пред търсенето на помощ и съдебна защита. Фокусът върху превенцията, рехабилитацията и възстановителното правосъдие трябва да е в основата на закона, така че той да гарантира, че насилниците могат и трябва да бъдат интегрирани обратно в обществото след като са осъзнали и поели отговорност за действията си. Трансформирането на фокуса на Закона би дал възможност на преживяващите домашно насилие да се защитят и да потърсят подкрепа за преодоляване на предпоставките за домашно насилие преди то да се появи или изостри.

По § 2. и § 3: Определението на домашно насилие и извършител на домашно насилие трябва да се разшири, така че да обхваща живеещите в едно домакинство хора. Според Евростат над 40% от българите живеят в пренаселени домове. [1] Много хора обитават един и същи дом или домакинство поради икономически причини, поставящи ги в ситуация на зависимост към другите членове на домакинството. Това означава, че хора могат да бъдат изложени на насилие в дома си от хора, с които живеят заедно, но не са в пряка роднинска връзка (роднини на партньор, съквартиранти и пр.).

По § 4: чл. 5 (1), т.8, ЗИД на ЗЗДН: Тази точка следва да се разшири, за да включва и притежаването и употребата на служебни оръжия.

По § 6, глава първа „в“:

Според предложеното изменение и допълнение, чл. 6е (1), ЗИД на ЗЗДН включва задължението на държавата да „създава условия за изпълнението на програми за превенция и защита от домашно насилие и програми, осигуряващи помощ на пострадалите лица“. За нас тази разпоредба е незадоволителна, защото тя не гарантира осигуряването на тези услуги, а само определя създаването на условия за тяхното осъществяване. Настояваме за ангажимент за директно осигуряване на тези услуги от страна на държавата с цел осигуряването им за територията на цялата страна при равни условия. Именно държавата може да осигурява най-добре тези услуги, когато работи в сътрудничество с експерти и с преживелите и преживяващите домашно насилие хора.

Чл. 6е (3), ЗИД на ЗЗДН, не предоставя мандат на самите преживяващи или преживели домашно насилие хора да участват пълноценно в механизмите на държавата за превенция и защита от домашно насилие. Според нас те трябва да са в центъра на тези политики и да имат гарантирано участие във вземането на решения и изпълняването на мерките.

Намираме мерките по превенция, определени в чл. 6е (7), т.1 от ЗИД на ЗЗДН, за недостатъчни. На първо място, законът следва да припознава директната връзка между половите стереотипи и социалните роли на пола и домашното насилие. Борбата с насилието в дома трябва да се опира и да включва на първо място конкретни мерки за борба с вредните полови стереотипи, които водят до насилие. На второ място, държавата трябва да гарантира мерки по въвеждането на принципите на възстановителното правосъдие в борбата срещу домашното насилие. Възстановителното правосъдие се фокусира върху поправянето на държанието и разбиранията на извършителя на насилие така че то да не се повтаря, а извършителят да разпознава държанието си като вредно, да поеме отговорност и да работи по възстановяването на щетите. Само така обществото може да гарантира, че насилникът ще може да превъзмогне нагласите си, които водят до насилие. Както вече отбелязахме, въвеждането на възстановителното правосъдие ще бъде и допълнителен мотив за преживяващите домашно насилие да потърсят помощ, тъй като фокусът ще падне върху преодоляване на травмата и поправянето на държанието, а не репресирането на насилника.

Настояваме за въвеждането на задължителни училищни програми по превенция на и защита от насилие и домашното насилие. Настоящата уредба предоставя възможност за въвеждането на такива програми, но липсата на държавен ангажимент излага тази възможност на риск от намеса на консервативни сили, които да принуждават училищата да преустановяват подобни дейности.

бж (4) от ЗИД на ЗЗДН следва да гарантира безплатното ползване на лицата от тези услуги, тъй като настоящата уредба позволява различно тълкуване.

По § 19: Намираме допълнителна разпоредба § 1., т. 3 от ЗИД на ЗЗДН за незадоволителна, тъй като определянето на броя на лицата създава ненужно изключваща разпоредба. В обществените отношения съществуват много форми на фактическо съжителство на съпружески начала, сред които е и обвързването на повече от две лица (т.нар. полиаморни отношения). Също така, такова определение не включва основния аспект на връзката, който подпомага отношението на зависимост – интимното отношение. По такъв начин, липсата на конкретизирана разпоредба защитава официалния партньор, но изключва други интимни връзки на насилника (напр. партньор, с когото насилникът е в извънбрачна връзка или във връзка извън фактическо съжителство на съпружески начала).

По § 22: Настояваме за изменението на определението за изнасилване в чл. 152 от НК, така че всеки полов акт без изричното съгласие на една от страните да се счита за изнасилване. Приемането на такова определение е необходимо, за да отрази достиженията на правото в развитите страни. Освен това, в настоящата уредба не съществува престъплението изнасилване на мъж, което не позволява пълноценната защита на мъжете, преживели сексуално насилие.

[1] https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ilc_lvho05a/default/table?lang=en

С уважение,
Колективът на ЛевФем